

Název školy: ZŠ A MŠ ÚDOLÍ DESNÉ, DRUŽSTEVNÍ 125, RAPOTÍN

Název projektu: Ve svazkové škole aktivně - interaktivně

Číslo projektu: CZ.1.07/1.4.00/21.3465

Autor: Iva Kvapilíková

Tematický okruh: Dějiny výtvarného umění - vznik písma

Název: VY_32_INOVACE_7_VV

Vytvořeno: leden 2013

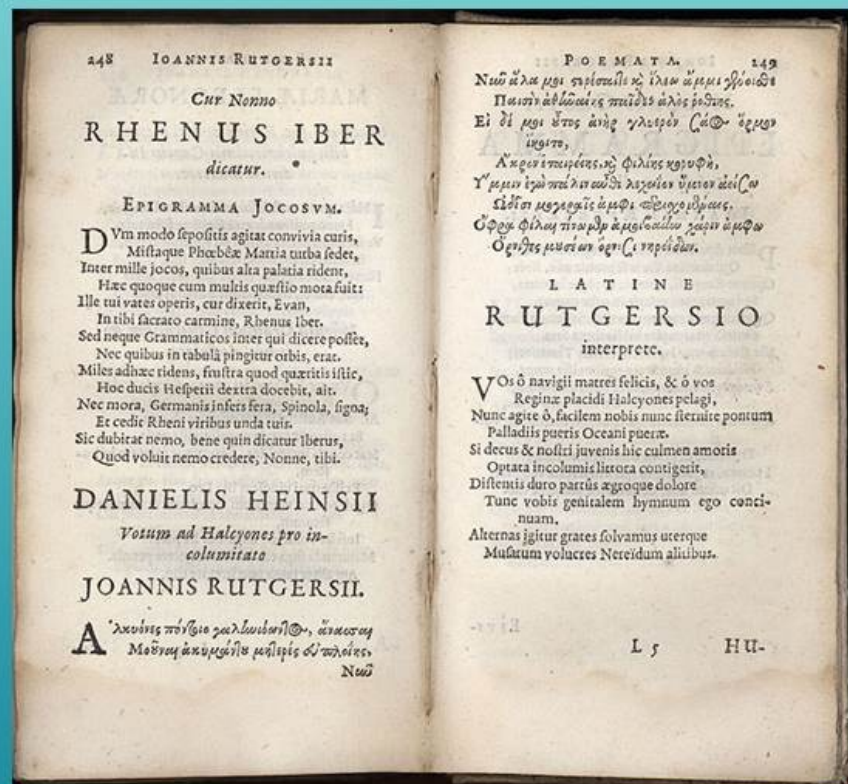
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Anotace:

Tato prezentace seznamuje žáky se vznikem a vývojem písma, s jeho druhy a národy, které ovlivnily dnešní podobu písma, s vynálezem knihtisku a osobou J.G.Gutenbergera.

Ve druhé části prezentace je několik úkolů a otázek, na kterých žáci prokážou, co si zapamatovali a jak textu porozuměli.

Vznik a vývoj písma

Už lidé v pravěku spolu v rámci přežití museli nějak komunikovat, i když jejich prostředky byly značně omezené - gesta, posunky skřeky. Některé informace bylo nutné předat a uchovat. Lidská paměť ale není spolehlivá, proto lidé začali používat paměťové pomůcky - zářezy, uzly, značky, paměťové hole, řetězy z mušlí, kresby a malby (tzv. protopísmo).

Mnohé z těchto informací se ale daly vykládat různě, docházelo tedy ke zkreslení, nepřesnostem, mnohoznačným výkladům.

Ve snaze uchovat informace došlo postupně v lidské společnosti k vytvoření **písma**

Písmo můžeme dělit do třech skupin:

a) logografické

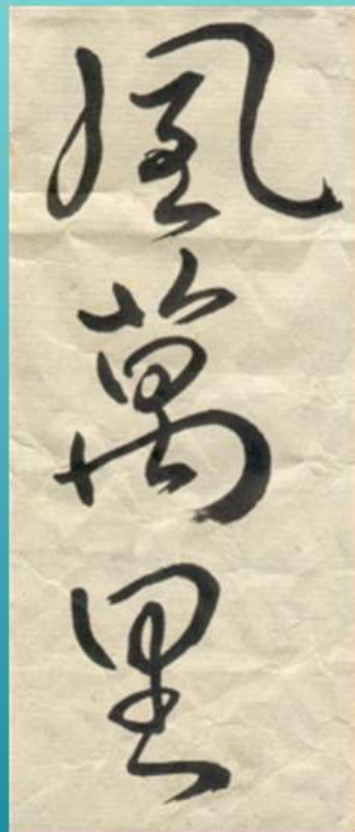
b) sylabické (slabičné)

c) alfabetické (abecední)

Písmo logografické

Jeden znak představuje jedno slovo.
Používali ho například Egypťané nebo Mayové.
Dodnes se zachovalo v čínštině.

I v našem dnešním světě se v různých jazycích používají mnohé logogramy, například:

1 - jedna (one, uno, odin, eins ...)

& - spojka a (latinsky at)

@ - zavináč, dnes součást mailové komunikace, původně znamenal předložku u nebo při (anglicky at)

Písmo sylabické - slabičné

Používají je jazyky, které nemají mnoho slabik, například japonština (má asi sto slabik) nebo korejština.

Sylabické písmo měli také indiáni Čerokiové.

Evropské jazyky mají mnoho tisíc slabik, proto by takové písmo používat nemohly.

Alfabetické - abecední písmo

Nejjednodušší. Pro každou hlásku má jeden znak. Proto mu stačí jen několik desítek znaků. Používá ho většina dnešních jazyků. Je nejrozšířenější.

The image shows the word "máma" written in a yellow, cursive, handwritten style. The letters are connected and fluid, with a small accent mark over the 'a' in the second syllable. The background is a solid teal color.

**Vývoj dnešního písma
ovlivnilo významně
několik národů:**

Féničané

Ve 13. - 14. století před naším letopočtem vytvořili abecedu s 22 znaky pro souhlásky. Samohlásky se nepísaly, ty si čtenář musel doplnit sám. Psalo se zprava doleva, slova se oddělovala tečkami nebo čárkami.

	,		Ṭ		P
	B		Y		Ṣ
	G		K		Q
	D		L		R
	H		M		Š
	W		N		T
	Z		S		
	Ḥ		,		

Řekové

Řecké písmo vzniklo asi v 9. století před naším letopočtem.

Řekové upravili a doplnili fénickou abecedu. Postupně se vyvinula do podoby 17 souhlásek a 7 samohlásek. Fénické psaní zprava doleva změnili na bustrofedon - jeden řádek se psal zleva doprava, druhý zprava doleva a to se neustále střídalo. Písmena se zrcadlově převracela. Psalo se jen velkými písmeny.

ΦΑΝΟΔΙΚΟ
ΚΟΜΡΟΤΙΜΕ
ΡΑΤΕΟΣΤΟ
ΗΗΙΟΚΟΠ
ΣΙΟΚΡΗΤΗΡ
ΚΟΠΥΙΑΚ:ΕΔΑ
ΡΗΤΗΡΙΟΝ:Κ
ΠΖΕ:ΝΟΜΘΗΙΑ
ΡΥΤΑΝΗΙΟΝ
ΕΔΩΚΕΝ:ΣΥΚΕ
ΕΥΣΙΝ

Římané

Římané z písma Řeků a Etrusků vytvořili v 7.století před naším letopočtem latinku. Písmo, které prošlo složitým vývojem a dnes je ve světě nejrozšířenější, používá dvě a půl miliardy lidí.

A B C D E F G
H I J K L M N O
P Q R S T U V
W X Y Z

a b c d e f g h i j
k l m n o p q r s t
u v w x y z

K masovému rozšíření písemné kultury mohlo dojít až v období gotiky, v polovině 15. století, kdy JOHANNES GENSFLEISCH GUTENBERG vynalezl **KNIHTISK**.

Do této doby se knihy rozmnožovaly výhradně ručně - pečlivým přepisováním písmenka po písmenku, knihy se také nákladně ručně zdobily - iluminovaly.

Ani nejpilnější mnich však nedokázal přepsat více než jednu nebo dvě knihy ročně.

Princip tisku byl po světě znám už stovky let. Přesto se Gutenberg významně zapsal do dějin světové kultury.

Proč?

- 1) Realizoval myšlenku opakovaně použitelných volných liter
- 2) Vyrobit kovové litery.
- 3) Vymyslel strojek na odlévání liter a vhodnou slitinu - liteřinu.
- 4) Upravil lis na víno tak, aby vyhovoval jeho potřebám.
- 5) Sestavil receptury tiskových barev.

Na Gutenbergově lisu se mohlo vytisknout asi 300 archů textu denně.

Nejstarším českým tiskem je Kronika Trojanská (Plzeň, 1465)

ticha sie dozygtes zenis. Alak uderzige sie w
ffagla zenis. Agerzka namannym wofolam zych
flawne. witezstwas. ypgiliffneho obohazeme. Al
bohom swym hojns obieti qaste zenis. Jakozto
swym pomocnikom wte walze awoymis.

Ozbozem Dresta Dwo
ge ahanebne zahubem
kule. Kauri donta die
diegne ho semnohym
kmezaty. Dany Wytia
re ypanoffim Dwoyan
skym Drestiany. Al
poczprodan zen mla

dych. Al panen vfflechtlych kwicgne sluzbie a
poczreti tes kusie a pzeuozens panny. Cziony to
ho kule Dwoyank. wzeminstwo kule Delamona
Duzie snazme prohle dnetie a vzyte ial fu wto
to swietie diwne pzyhody. Al ze drahdy vzytegne
gt wlike pzyzieti bezpawie nezli mstiti. Ab
male bezpawie gestit yako gylku mala ktemzto
plodi plame wlikey adrahdy wffie obgy sskodny.
Du take mrti by sie vzyti kuli kmezata y pam
Czyozemgom neprzeka. rti. ktemz do gich wlasti
prowu potzebu sie pzydem bez gich sskody. Ab
tohoto swietu sstiesie gestit iakozto nebo nstalee
wysolet mzy. amzle wyffiz sw. obygy go wlastni
wlastnosti. Alak gyny kto napwyffie sstapan sstie

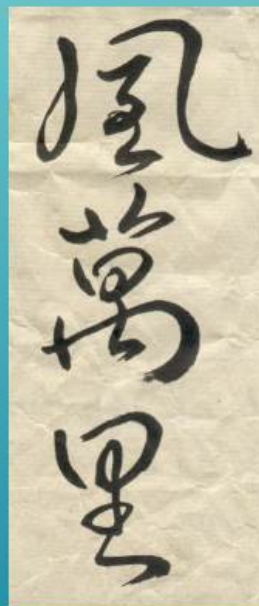
**A ted' malá rekapitulace.
Co jste si zapamatovali?**

Přiřad' čarou k druhu písma správný obrázek:

alfabetické

sylabické

logografické

A B C D E F G
H I J K L M N O
P Q R S T U V
W X Y Z

a b c d e f g h i j
k l m n o p q r s t
u v w x y z

	a	e	i	o	u	v[ä]
D	a	R e	T i	ó o	Ú u	i v
S	ga	Ø ka	Y gl	A go	J gu	E gv
Φ	ha	ʔ he	Ǟ hi	F ho	F hu	Ƿ hv
W	la	Ƿ le	F li	G lo	M lu	Ǻ lv
Ƿ	ma	Ǻ me	H ml	ʔ mo	Y mu	
Θ	na	t hna G nah	A ne	h ni	Z no	Ǻ nu C nv
T	qua	Ω que	ʔ qui	ˆV quo	Ω quu	Ƿ quv
oΩ	s	U sa	4 se	B si	ƒ so	Ƿ su R sv
L	da	W ta	S de	ƒ te	J di	J ti V do S du Ƿ dv
Ƿ	dla	Ƿ tla	L tle	C tli	ƒ tlo	ʔ tlu P tiv
G	t	sa	V tse	h tsi	K tso	J tsu C tsv
G	wa	Ƿ we	Θ wi	ƒ wo	Ƿ wu	Ƿ wv
Ω	ya	B ye	Ƿ yi	h yo	G yu	B yv

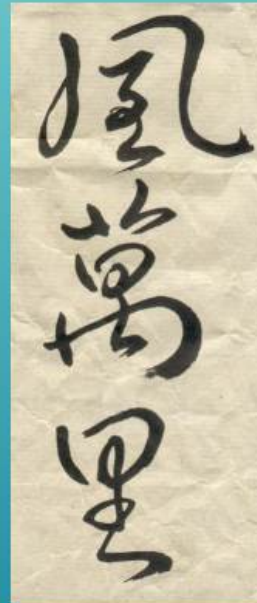

Správné řešení:

alfabetické

sylabické

logografické

A B C D E F G
H I J K L M N O
P Q R S T U V
W X Y Z

a b c d e f g h i j
k l m n o p q r s t
u v w x y z

	a	e	i	o	u	v[ä]
D	a	R e	T i	ó o	Ú u	i v
S	ga	Ě ka	Ÿ gl	A go	J gu	E gv
Ŧ	ha	Ŧ he	Ĵ hi	F ho	F hu	Ě hv
W	la	ĉ le	F li	G lo	M lu	Ĵ lv
Ŧ	ma	Ĉ me	H ml	Ŧ mo	Ÿ mu	
Ě	na	Ĥ hna	G nah	A ne	h ni	Z no
Ŧ	qua	Ŧ que	Ŧ qui	Ÿ quo	Ŧ quu	Ě quv
Ŧ	s	Ŧ sa	Ŧ se	B si	Ŧ so	Ŧ su
Ŧ	da	W ta	S de	Ŧ te	Ĵ di	Ŧ ti
Ŧ	do	S du	Ŧ dv	V do	S du	Ŧ dv
Ŧ	dla	Ŧ tla	L tle	C tli	Ŧ tlo	Ŧ tlu
Ŧ	tsa	Ŧ tse	H tsi	K tso	Ŧ tsu	C tsv
Ŧ	wa	Ŧ we	Ŧ wi	Ŧ wo	Ŧ wu	Ŧ wv
Ŧ	ya	B ye	Ŧ yi	Ŧ yo	G yu	B yv

Připoj čarou správnou odpověď:

Kdo psal zprava doleva?

Řekové

Kdo vytvořil písmo latinku?

Féničané

Římané

Kdo převracel písmena zrcadlově?

Správné řešení:

Kdo psal zprava doleva?

Řekové

Féničané

Kdo vytvořil písmo latinku?

Římané

Kdo převracel písmena zrcadlově?

Doplň správné odpovědi:

- 1) Kdo do vynálezu knihtisku rozmnožoval knihy?
- 2) Co je to iluminace?
- 3) Kolik archů denně vytiskl Gutenbergův lis?
- 4) Kde byla vytištěna Trojanská kronika?

Správné řešení:

- 1) Kdo do vynálezu knihtisku rozmnožoval knihy?
mniši v kláštorech
- 2) Co je to iluminace?
středověká ilustrace knihy
- 3) Kolik archů denně vytiskl Gutenbergův lis?
300
- 4) Kde byla vytištěna Trojanská kronika?
v Plzni

Zdroje použitých obrázků:

Galerie obrázků eBeam Scrapbook

DRDPW. Wikimedia Commons [online]. [cit. 27.1.2013]. Dostupný na WWW:
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:English_alphabet_-_Modern_No._20_script.png?uselang=cs

AUTOR NEUVEDEN. Wikipedie [online]. [cit. 27.1.2013]. Dostupný na WWW:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Str%C3%A1nka_z_Kroniky_trojansk%C3%A9_1468.gif

URMEL. Wikimedia Commons [online]. [cit. 27.1.2013]. Dostupný na WWW:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Ceroka_silabaro.png

EISELE, Roman. Wikimedia Commons [online]. [cit. 27.1.2013]. Dostupný na WWW:
[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nikolaes_Heinsius_the_Elder,_Poemata_\(Elzevier_1653\),_p._248-249.jpg?uselang=cs](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nikolaes_Heinsius_the_Elder,_Poemata_(Elzevier_1653),_p._248-249.jpg?uselang=cs)

BLOODY - LIBU. Wikimedia Commons [online]. [cit. 27.1.2013]. Dostupný na WWW:
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sinogrammes_style_courant.png?uselang=cs

CAPTMONDO. Wikimedia Commons [online]. [cit. 27.1.2013]. Dostupný na WWW:
[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hypocephalus_of_Tasheritkhons_\(c._305%E2%80%9330_BCE\),_British_Museum,_London_-_20080821.jpg?uselang=cs](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hypocephalus_of_Tasheritkhons_(c._305%E2%80%9330_BCE),_British_Museum,_London_-_20080821.jpg?uselang=cs)

LUCA. Wikimedia Commons [online]. [cit. 27.1.2013]. Dostupný na WWW:
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Phoenician_alphabet.svg

BRITISH MUSEUM. Wikimedia Commons [online]. [cit. 27.1.2013]. Dostupný na WWW:
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Boustrophedon_Greek.png?uselang=cs